

Rerum Naturalium Fragmenta No. 53

Szemere László:

A madártömészet kézikönyve: 3
Magyarország madarai
betűsorba szedve. K – Z

Budapest
1926

.

Rerum Naturalium Fragmenta

Szemere László szerkesztése:

Budapest II., Pasaréti-út 79

A madártömeszet kézikönyve

Szemere László

Magyarország madarai betűsorba szedve

K – Z

Kabasólyom (Falco subbuteo L.) 8-9 mm sötétbarna.

Pallag (Debrecen mellett), 1912. VII. 11. t. H: 32 sz: 27 f. 14 l. 3.3 cs. 1.8. Testmérete: 25-16-5.

**Kacagó csér* (Sterna nilotica Hasselqu.) 5-7 mm sötétbarna (Meves).

**Kakukk* (Cuculus canorus L.) 7 mm. A h.-nél kén- és citromsárga közt váltakozik, t.-nál okkersárga, mindkét ivar fiataljai szürkésbarna szeműek.

Csíkszentsimon, 1912. VII. 8. H: 33 sz: 20 f. 16.8 L: 2.3 cs: 1.4. Testmérete: 18-11-3.2.

**Kanalas gém* (Platalea leucocerodia L.) 10 mm vérvörös (Madarász.) Fiataloknál világosszürke, később barnássárga (Meves.)

Kanalas réce (Spatula clipeata L.) 7.5 mm h. citromsárga, t. és fiatalok barnás szürkék.

Karmazsinpirók (Pinicola erythrina Pall.) 4 mm sötétbarna, a fiataloknál szürkésbarna.

Karvaly (*Accipiter nisus* L.) h. 8, t. 9 mm aranysárga, fiatalabaknál kénsárga, zöldes árnyalattal. A h. testmérete: (20-23)-(13-14)-(3.5-4). A t.-é: (25-28)-(16-19)-(5-5.5).

**Karvaly bagoly* (*Nyctea ulula* L.) h. 12 t. 13 mm élénk citromsárga, a fiataloké kékesbe hajló (Meves).

**Karvaly poszáta* (*Sylvia nisona* Bechst) 5 mm. Az öreg h.-ek szeme citromsárga, a t.-é narancssárgába hajló, a fiataloké szürkésbarna.

**Kaukázusi függőcinege* M. (*Aegithalus castaneus* Severtz.) mint a függőcinege.

Kaukázusi füstfark M. (*Ruticilla mesoleuca* Hempr. & Etvrb) mint a kerti rozsdafark.

Kaukázusi ölyv M. (Vörös-farkú kánya L.) (*Buteo menetriesi* Bogd.) ld. egerész ölyv alatt.

Kaukázusi örvösrigó M. (*Merula orientalis* Seeböhm.) mint az örvösrigó.

**Kecskefejő* (*Caprimulgus europaeus* L.) 9 mm sötét dióbarna, a pupilla meg kékesbe hajló.

Csíkszentmárton, 1912. V. 5. (h.?) H: 28 sz: 20.2 f: 14 L: 1.5 cs: 9, testmérete: 17.5-12-3.

**Kékbegy* (*Cyaneculus suecica* L.) 4.5 mm sötétbarna.

**Kékcinege* (*Parus coeruleus* L.) 3 mm sötétbarna.

Kékcsőőrű réce (*Erismatura lenuscephala* Scop.) 9 mm világos-szürke-barna, a korral sárguló, az öreg h. tiszta sárga.

Kékes rétihéja (*Circus cyaneus* L.) h. 9, t. 10 mm. Barna, mely a korral szép citromsárgává, sőt világos narancssárgává színeződik, a t.-nál később. Az öreg h. testmérete: 30-20-6, fiatalok kisebbek, t. nagyobb.

Kék galamb (*Columba oenas* L.) 8 mm vörös, fiataloknál szürkésbarnába hajló.

**Kék kövirigó* (*Monticola solitaria* L.) 6.5-6 mm sötétbarna, fiataloknál szürkésbarna.

**Kék vércse* (*Cerchneis vespertinus* L.) 7.5 mm sötétbarna. T. testmérete: 21-17-4.

**Kenderike* (*Cannabina cannabina* L.) 3.5 mm sötétbarna. Öreg példány testmérete: 11-7-1, fiatalé: 10-6.5-1.5.

**Kenti csér* (*Sterna cantiaca* Gm.) 6-7 mm sötétbarna.

Kerceréce (*Fuligula clangula* L.) h. 9, t. 8 mm. Aranysárga teljesen kifejlett h.-nél, t.-nál világosabb, a fiatalok barnák. Nagyenyed, 1913 II. h. H: 47 sz: 22 f: 4.5 cs: 4.3. Kövér, súly 0.95 kg. Testmérete: 48-23-7 (a t. is ilyen nagy).

Kerecsensólyom (*Falco lanarius* L. Pall.) 12 mm sötétbarna.

Keresztcsőrű pinty (*Loxia cuvirostrica* L.) 4-4.5 mm sötétbarna.

**Kerti poszáta* (*Sylvia simplex* Lath.) 4 mm sárgásbarna, fiataloké barna.

**Kerti rozsdafarkú* (*Ruticilla foenicura* L.) 4.5 mm sötétbarna.

**Kerti sármány* (*Emberiza hortulana* L.) 4.5 mm sötétbarna.

Kígyászölyv (*Circaetus gallicus* Gm.) h. 17, t. 18 mm. A fiatalok szemeszíne zöldes kénsárga, ez a korral tisztul a citromsárgán át a világos narancssárgáig. A h. testmérete: 45-30-51, a t. 51-33-12.

Kis bukó (*Mergus albellus* L.) 7.5 mm barna, az öregséggel fehéredő, az öreg h. tiszta fehér szemű.

**Kis csér* (*Sterna minuta* L.) 5 mm sötétbarna.

**Kis fakopáncs* (*Dendrocopus minor* L.) 4 mm vérvörös, mentől fiatalabb, annál több szürkésbarna árnyalattal.

**Kis fülemüle* (*Luscinia luscinia* L.) 4.5 mm sötétbarna.

Kis goda (*Limosa lapponica* L.) 7.5 mm sötétbarna.

Kis gödény (*Pelecanus roseus* Gmel.) ld. rózsás gödény. Kisebb alak, azért veszi némely szerző külön.

Kis hattyú (*Cignus bewicki* Jarr.) 10 mm sötét dióbarna (Meves).

Kis kárókatona (*Phalacrocorax pigmeus* Gm.) 7 mm zöld, fiatalokon barnába megy át.

Kis légykapó (Muscicapa parva Bechst.) 4 mm sötétbarna.

Kis lile (Charadrius dubius Scop.) 5.5 mm sötétbarna.

Kis lilik M (Anser erythropus L.) mint a nagy lilik (lásd lilik), de annál valamivel kisebb.

Kis őrgébics (Lanius minor Gm.) 6 mm sötétbarna.

Kis póli (Numenius phaeopus L.) 8.5 mm sötétbarna.

**Kis poszáta* (Sylvia curruca L.) 3.5 mm szürkésbarna.

Kis sárszalónka (Gallinago gallinula L.) 5.5 mm sötétbarna. Testméret: 15.5-9.8-2.5.

**Kis sirály* (Larus minutus Pali.) 6.5mm sötétbarna.

Kis sólyom (Falco merillus Gerini.) h. 7 mm, t. sötétbarna. Egy h. testmérete: 22-14-4.5.

Kis vízicsibe (Ortygometra parva Scop.) 4.5 mm vérpiros, fiatalabbaknál zöldes barnába megy át.

Kis vöcsök (Colymbus fluviatilis Tunst.) 5 mm vörösbarna, fiatalokban világosabb.

Kontyos réce (Fuligula fuligula L.) h. 7.5 mm citromsárga, t. 7 mm tompább sárga.

**Kormos légykapó* (Muscicapa atricapilla L.) 4.5 mm barna.

**Kormos szerkő* (*Hydrochelidon nigra* L.) 5 mm sötétbarna. Testméret: 15-9-5-2.

Kőforgató (*Arenaria interpres* L.) 5.5 mm barna, fiataloknál szürkésbe hajló.

Kővirigó (*Monticola saxatilis* L.) 5.5 mm sötétbarna, fiataloknál szürkésbarna Testméret: 14.5-9-2.5

Középfakopáncs (*Dendrocopus medius* L.) 5.5 vörös, vörösbarna.

Középsárszalonka (*Gallinago gallinago* L.) 6 mm sötétbarna. Csíkszentsimon, 1912. t. H: 27 sz: 13 f: 5-3 cs: 7 L: 3-5. Testmérete: 19-12-3.

* *Kucsmás billegető* (*Motacilla melanocephala* L.) 4 mm barna.

**Kucsmás poszáta* (*Sylvia melanocephala* Gm.) 4 mm, h. vörös narancssárga, t. sárgás (Meves).

**Kucsmás sármány* (*Emberiza melanocephala* Scop.) 4-4 mm sötétbarna.

**Kuvik* (*Glaucidium noctuum* Petz.) 10.5-11 mm, h. élénk kén-sárga, vagy citromsárga, fiatalok és t. szeme tompább sárga. Egy csíkszeredai t. példány testmérete: 21-13-3-5.

**Lazúr cinege* (*Parus cyaneus* Pall.) 3-5 mm sötétbarna.

**Léprigó* (*Turdus viscivorus* L.) 7 mm sötétbarna. Egy fiatal példány testmérete: 17-5-11-5-3-5 (t.).

Lilik (*Anser albifrons* Scop.) 10 mm sötétbarna.

Lócsér (*Sterna caspia* Pall.) 10 mm sötétbarna.

Lósirály M. (*Larus cachinans* Pall.) 11 mm barna, élőkorban vöröses narancsszínű. Meves szerint azonban »sárgásan szürkésfehér«.

Macskabagoly (*Syrnium aluco* L.) t. 16-17, t. 17-17.5 mm sötétbarna, csaknem fekete. Testméret: t. 32-21-6 h. 28-18-4.5.

Magtörő (*Nucifraga caryocatactes* L.) 8 mm sötétbarna, fiataloknál szürkésbarna Testméret szélsőségei (21-18)-(14-12)-(4-3).

Márványos réce (*Anas marmorata* Temm.) 7 mm barna.

Meggyvágó (*Coccothraustes coccothraustes* L.) 5 mm kékesfehér, t. és fiataloknál barnásszürkébe megy át, ugyancsak szürkésebb vagy barnább a pupilla felé a kevésbé idős h. példányoknál is a kékesfehér vagy szürkésfehér írisz. h. H: 18 sz: 11 f: 5.3 L: 2.1 cs: 1 8. Testmérete: 15-9-2.2.

**Mezei billegető* (*Motacilla caupestris* Pali.) 4 mm barna.

**Mezei pacsirta* (*Alauda arvensis* L.) 4.5 mm sötétbarna, fiataloké szürkésbarna Egy h. testmérete: 12.8-8-2.

**Mezei poszáta* (*Sylvia sylvia* L.) 3.5-4 mm barna.

**Mezei veréb* (*Passer montanus* L.) 3.5 mm gesztenyebarna. Testmérete: 12-7-1.7.

**Molnárfecske* (*Chelidonaria urbica* L.) 3·5 mm sötétbarna.

**Motacilla melanocephala xautophrys* (Scharpe.) A kucsmás billegető adatai bizonyára jók lesznek. 1907-ben lőtték Magyarországon az elsőt (L. Aquila 1907, 3381.)

**Nádirigó* (*Acrocephalus arundinaceus* L.) 5·5 mm gesztenyebarna, fiatalok szeme szürkésbarna

**Nádi sármány* (*Emberiza sehoenicius* L.) 4 mm fekete-barna.

**Nádi tücsökmadár* (*Locustella luscinioides* Savi) 4·5 mm világosbarna.

Nagy bukó (*Mergus merganser* L.) h. 10 mm sötétbarna vörös, t. 9 mm barna, fiatalok szürkésbarnák (Meves).

**Nyaktekercs* (*Lynx torquilla* L.) 4·5-5 mm világos okker-barna, fiataloknál szürkébe hajló.

Nyári lúd (*Anser anser* L.) 12 mm barna, fiataloknál szürkébe hajló.

Nyílfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus* L.) 7-8 mm, sötétbarna.

Nyílfarkú réce (*Daphila acuta* L.) 7·5 mm sötétbarna.

Nyírfajd (*Tetrao tetrix* L.) h. 10, t. 9 mm sötétbarna.

**Nyiri zsezse* (*Cannabina linaria* L.) 3 mm sötétbarna.

**Ökörszem* (*Troglodites troglodites* L.) 3 mm sötétbarna.

Csíkszereda, 1912. XII. 6. h. H: 9.5 sz: 4.7 f: 3.1 L: 1.8 cs. 1. Testmérete: 7.5-4.5-1.

Örvös bukó (*Mergus serrator* L.) h. 9 mm sárgásbarna, vörös külső gyűrűvel, t. 8 mm sárgásbarna (Meves).

Örvös galamb (*Columba palumbus* L.) 8.5 mm kénsárga, a fiataloké szürkésfehér.

**Örvös légykapó* (*Muscicapa collaris* Bechst.) 4.5 mm sötétbarna.

Örvös lúd (*Branta bernicla* L.) h. 9, t. 8 mm sötétbarna.

**Örvös rigó* (*Turdus torquatus* L.) 6.5-7 mm sötétbarna. Testméret 19-11-3.

Őszapó (*Aegithalus caudatus* L.) 3 mm sötétbarna.

Pajzsos cankó (*Pavoncella pugnax* L.) h. 7, t. 5.5 mm sötétbarna (Meves), a fiataloké világosabb.

**Parlagi pityer* (*Anthus campestris* L.) 4.5 mm világos okker-barna, szürkébe hajló.

Parlagi sas (*Aquila melanaetus* L.) h. 16, t. 17 mm. Nagyon öreg példányok szeme kénsárga (zöldes árnyalattal?), mely világos okker-barnán át a fiatalok barna vagy szürkésbarna színébe megy, egy éveseké palaszürke, barnába hajló. Középidős példányoknál átmeneti állapotban a világos okkersárga alapszínben barna sugaras erezés van, olyként, mint hogyha ezt félszáraz alapfestékbe húznók, s aztán a ráhúzott barna szín a

sugarakból kissé átterjed az alapszínbe A szem alsó szélén, főleg, ha a szemhéj huzamosabban rajta volt, dominálőbb a barna szín.

Csíkbánfalva, 1912. VI. 28. középidős h. H: 74 sz: 35 f: 29 L: 9·5 cs: 6.8. Röptere 180 cm, súlya 2·45 kg. Testméret: 53-35-12. Jóval kisebb h.-ek fordulnak elő, a t. jóval nagyobb.

Pártásdaru (*Grus virgo* L.) 12 mm kárminvörös, fiatalon barna (Meves).

**Partifecske* (*Clivicola riparia* L.) 3·5mm sötétbarna.

**Parti lile* (*Charadrius hiaticola* L.) 7 mm sötétbarna.

**Pásztorgém* (*Ardea bubulcus* L.) 8 mm sárga (világos).

**Pásztormadár* (*Pastor rosens* L.) 5·5 mm szürkésbarna, gesztenyebarna.

Pengecsőrű alka M (*Fratercula arctica* L.) 7 mm sárgásbarna, az igen öregek szemszíne gyöngy-fehér (Meves).

Pettyes lile (*Charadrius pluvialis* L.) 9 mm sötétbarna.

Pettyes vízi csibe (*Ortygometra porzana* L.) 5 mm barna, fiataloknál szürkébe hajló.

Piripió (*Merops apiaster* L.) 6 mm kárminvörös, fiataloknál barna-vörös.

Pócgém (*Ardella minuta* L.) 6-6.5 mm h. kénsárga, világos, a pupilla körül előbb világos, majd sötétebb aranyárga; t. és fiatalok zöldes, majd szürkéssárgák (részben Meves után).

Pusztai tyúk (*Pterocles exustus* Temm.) 9 mm sötétbarna (Meves).

Ráró (*Pandion haliaetus* L.) h. 13, t. 14 mm citromsárga, fiatalon nem élénk.

**Réti cankó* (*Totanus glareola* L.) 5.5 mm sötétbarna. Testméret: 17-11-2.5.

**Réti fülesbagoly* (*Asio accipitrinus* Pall.) 11-12 mm élénk citromsárga, a fiataloké kénsárgába hajló. A h. testméret szélsőségei: (28-26)-(19-17)-(6-4.5). A t. valamivel nagyobb.

**Réti pityer* (*Anthus pratensis* L.) 4 mm sötétbarna. Egy kis h. testmérete: 10-6-1.8.

Réti sas (*Haliaetus albicilla* L.) h. 17, t. 18 mm. Igen öreg h. citromsárga, középidősen kénsárga, fokozatosan barna az egész fiataloknál. Egy öreg h. méretei:

Hortobágy, 1912. XI. 14. H: 85 sz: 63 f: 31 csőr 8.5 feszméret: 2.2 súlya 3.75 kg. Testméret: 65-44-14 (de hátra a váll hirtelen keskenyedő, combtő közti távolság már csak 8 cm). Az idősebb t. példányok sokkalta nagyobbak lehetnek.

**Réti tücsökmadár* (*Locustella naevia* Bodd) 4 mm gesztenyebar-na.

Reznek (*Otis tetrax* L.) 10 mm sárga (króm), fiatalabbakon sárgás-barna.

Rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus* L.) 14 mm vérvörös, vörös-barna, a fiataloknál, szürkés dióbarna (Meves).

Rózsás pírók (*Pinicola rosea* Pall.) 3.5 mm barna.

**Rozsdástorkú csaláncsúcs* (*Pratincola rubeira* L.) 4 mm élénk gesztenyebarna (sötét), a fiataloké barnább. Egy t. testmérete: 10-6-1.6.

**Rozsdástorkú pityer* (*Anthus cervinus* Pall.) 4 mm sötétbarna.

Rövidujjú karvaly (*Astur brevipes*) Mint a karvalyé.

**Rövidujjú pacsirta* (*Calandrella brachydactyla* Leisl.) 3-3.5 mm sötétbarna, fiataloké világosabb. Testmérete: 12-7.5-1.8.

**Sárga billegető* (*Motacilla flava* L.) 4 mm sötétbarna. Testmérete: 11-6-1.7. Többi adata:
Csíkszentsimon, 1912. VII. 7. t. H: 17 sz: 8 f: 7 L: 2.4 cs: 1.1.

**Sárgafejű királyka* (*Regulus regulus* L.) 3 mm sötétbarna.

Sárjáró (*Limicola platirchina* Temm.) 4 mm sötétbarna, szürkés-barna (Meves).

Sarki búvár (*Gavia arctica* L.) 12 mm vörösbarna, fiatalabbakon barna. Testméretek:

Gyergyószentmiklós, 1912. X. 6. ad. h. H: 72 sz: 32 f: 7 L: 7·5 cs: 6 fm: 103 cm súlya 2·25 kg. Teste: 65-31 (Mellvégnél mérve) 27-9. A test 30 cm hosszú, nyak 23 cm.

**Sarlós fecske* (*Micropus apus* L.) 6-6.5 mm sötétbarna.

Sarlós partfutó (*Tringa subarcuata* Güld.) 5 mm sötétbarna.

Sarlós réce (*Anas falcata* Georgi.) 8 mm barna.

**Seregély* (*Sturnus vulgaris* L.) 5·5 mm sötétbarna.

Siketfajd (*Tetrao urogallus* L.) h. 11-13, t. 11 mm h. gesztenye-barna, vörösbe hajló, a t. szürkébe hajló barna. 3-4 kilós h. példányok testmérete: 62-40-13, t. 50-31-8.

**Sisegő füzike* (*Phylloscopus sibilator* Bechst.) 4 mm sötétbarna.

**Sordélyármány* (*Emberiza calandra* L.) 5 mm sötétbarna. Testméretkülsőségei: (16-14)-(10.5-9.5)-(3-2.5).

Süvöltő (*Pyrhula pyrhula* L.) 4-5 mm sötétbarna. A testek meglehetősen egyforma nagyok a h. és t.-nál: 12-8-2. A kis, vagy nyugati süvöltő (*P. europea* Vieill) mindenben kisebb, szem 4 mm.

Szajkó (*Garrulus glandarius* L.) 8 mm világos-kék (fehérbe hajló) a fiataloknál meg savósínű A h. és t. testmérete között jelentősebb különbséget nem találtam. Méretszélsőségek: (22-18)-(14-13)-(3·5-4).

**Szakállas cinege* (*Panurus biarmicus* L.) 3·5 mm élénk okkersárga t. és fiataloknál barnába hajló.

Szakállas saskeselyű (*Giphaeta barbatula* L.) 17 mm h. világos narancssárga, tülökhártyája vérvörös, fiatalabbak szeme világosbarna, tülökhártya narancsvörös.

Szalagos keresztcsőrű (*Loxia bifasciata* Brhm.) 4 mm gesztenyebarna.

**Szalakóta* (*Coracias garrula* L.) 7·5 mm szürkésbarna Testméret: 21·5-12·5-3·5.

Szárcsa (*Fulica atra* L.) 6-7 mm vérvörös, fiatalon barna. Középidőseken e két szín átmenete. Testméretek: (36-40)-(16-19)-(5-6).

Szarka (*Pica pica* L.) 8 mm sötétbarna. A nálunk költők méretszélsőségei: (25-22)-(16-14)-(5-4). Téli vendégként jóval kisebb szarkák jelennek meg Magyarországon, ezt megfigyeltem Zemplénben. Egy lőtt példány hossza 41 cm volt, testméretet azonban akkor még nem jegyeztem (1903).

**Szenegáli búbospacsirta* M. (*Ptylocois senegalensis* P. L. S. Müll.), mint a búbos pacsirtaé.

**Széki csér* (*Glareola pratincola* L.) 7-8 mm sötét dióbarna.

**Széki lile* (*Charadrius alexandrinus* L.) 6·5 mm sötétbarna.

Szélesfarkú halfarkas (*Stercorarius pomatorhinus* Temm.) 9 mm sötétbarna.

**Széncinke* (*Parus major* L.) 4 mm fekete-barna. Testméret: 10-6.5-9.3.

Szerecsensirály (*Larus melanocephalus* Natt.) 9 mm sötétbarna, fiataloknál világos barna (Meves).

**Szibériai havasi szajkó* M. (*Nucifraga macrorhyncha* Brehm) mint a magtörőé.

**Szibériai seregély* M. (*Sturnus poltoratzkii* Finsdi.) lásd: seregély.

Szirti fogoly (*Caccabis saxatilis* Meyer) 7-8 mm sötétbarna, vörösesbarna.

Szirti galamb (*Columba livia* L.) 8 mm világos barna, narancssárga (Meves). Madarász szerint sárga, pupilla körül vörös gyűrűvel.

Szirti sas (*Aquila chrisaetos* L.) h. 17-18, t. 18-19 mm, öregek szeme narancssárga, középidősöknél aranysárga, mely a kor csökkenésével barnul, a fiatalok szeme már csak egyszínű barna.

**Szőlőrigó* (*Turdus iliacus* L.) sötétbarna.

Szürke cankó (*Totanus nebularius* Gunn.) 7 mm sötét gesztenyebarna, okker-barna, fiatalon szürkésbarna (Meves).

Szürke gém (*Ardea cinerea* L.) 13 mm kénsárga, öregeknél citromsárga. Kinőtt fiatalok testmérete: 49-27-(7-8). Nyakhossz 40 cm, súlyuk 1.5 kg, egész hossz: 89 cm volt.

**Szürke küllő* (*Picus canus* Gm.) 7 mm csaknem piros fehères, fehères rózsaszínű, fiataloknál szürkés vörös. Testmérete: 23-12.5-3.2.

**Szürke légykapó* (*Musicapa grisola* L.) 4.5 mm sötétbarna, fiataloknál világosabb.

Szürke vészmadár (*Puffinus kuhli* Boie) 9 mm fekete-barna (Meves).

**Szürke zsezse* (*Cannabina hornemanni* Hobb.) 4 mm sötétbarna (Meves).

Talpastyúk (*Syrhaptus paradoxus* Pali.) 7 mm sötétbarna (Meves).

Tavi cankó (*Totanus stagnatilis* Bechst.) 5.5 mm sötétbarna, fiatalon világosabb (szürkésbarna).

**Téli kenderike* (*Cannélbina flavirostris* L.) 3.5 mm mélybarna (Meves).

Temmineck partfutója (*Tringa temminski* Leisl.) 4 mm sötétbarna (Meves).

Tengelic (*Carduelis carduelis* L.) 3.5 mm sötét dióbarna. Egy h. testmérete: 10-6.5-1.5.

Tengeri partfutó (*Tobnus maritima* Brünn.) 5.5 mm sötétbarna.

Tőkés réce (*Anas boschas* L.) 8 mm h. gesztenyebarna, t. és fiatalok világosabb szürkésbarnák 1-1.3 kilogrammos h.-ek testmérete (ősszel, kövérek) 20-26-8.

**Törpe kuvik* (*Glaucidium passerinum* L.) h. 6, t. 7-7.5 mm világos citromsárga.

Csíkcekefalva, 1911. X. 20. t. H: 17 sz: 10.4 f: 6.5 L: 18 cs: 11 mm. Testmérete: 14-10-(3?).

Törpe sas (*Aquila pennata* Gm.) 12 mm Az öregek szemszíne sárgás, fiatalabbaké világos szürkésbarna.

Törpe vízicsibe (*Ortygometra pusilla* Pall.) 4 mm tűzvörös, fiatalon halványbarna (Meves).

Tövisszúró gébics (*Lanius collurio* L.) 5-5.5 mm szürkésbarna (inkább barna). Testméret szélsőségei: (12-11)-(7.5-6)-(1.8-1.4).

Túzok (*Otis tarda* L.) h. 17-18 t. 15-16 mm sötétbarna, fiatalabban világosabb.

Negyed, Nyitra m. 1912. I. 28. Jól kinőtt 11 kilós h. méretei: H: 100 sz: 56 L: 16 f: 30 cs: 4. Testmérete: 100-59(szárnytő izomzatával kissé több)-17. A lenyúzott test hossza (középen képzelt vonal) 40 cm. Nyaktőből farktőig 36 cm.

Negyed, 1912. XII. 27. Átlagos (6.4 kg) t. méretei: H: 88 sz: 49 L: 131 f: 25.3 cs: 5.1 fm: 182. Testmérete: 95-53-15 (Részben emlékezet után, Zoltán öcsém közlése).

**Tüzesfejű királyka* (*Regulus ignicapillus* Brehm) 3 mm dióbarna (Meves).

Ugartyúk (*Oedichnus oedichnus* L.) 12-13 mm világos aranyhárga, fiatalabbaké kénsárga.

Ujjas lile (*Charadrius squatarola* L.) 10 mm sötétbarna, barna.

Uráli bagoly (*Syrnium uralense* Pall.) h. 16-17 mm, t. 17-18 mm sötétbarna, csaknem fekete. Méretszélsőségei: (40-35)-(28-24)-(8-7), a t. néha csak akkora, mint a h.

**Üstökös gém* (*Ardea ralloides* Scop.) 7 mm hárga, fiataloknál világosabb.

Üstökös kárókatona (*Phalacrocorax graculus* L.) 10 mm sötétzöld, fiataloknál barnásszürkébe megy át.

Üstökös réce (*Fuligula rufina* Pall.) 9 mm h. sárgászöld, t. hárga, vagy sárgásbarna, fiataloknál piszkos sárgászöld (Meves).

Vastagsőrű keresztcsőrű M. (*Loxia pytiopstittacus* Bechst.) ld. keresztcsőrű pintynél.

**Vastagsőrű nádisármány* M. (*Emberiza palustris* Savi) Megfelelnek a nádisármány adatai (ld. ott)

Vándorsólyom (*Falco peregrinus* Tunst.) h. 12, t. 13 mm sötétbarna.

Marosvásárhely, 1910. X. 22. középídő t. H: 44 sz: 33·2 f: 18 L: 4·7. Testméret: 37-26-7·5.

Vékonycsőrű póli (*Numenius tenuirostris* Vieill.) 8·5 mm sötétbarna (Meves).

Vetési lúd (*Anser fabalis* Lath.) 11-12 mm sötétbarna.

Hetény, Komárom m., 1912. XII. 28. h. H: 74 sz: 40·7 f: 15·3 L: 7·4 cs: 5·6 súlya 3·25 kg, fm: 137. Testmérete: 64-43-12 (Kövér volt.)

Vetési varjú (*Corvus frugilegus* L.) 9 mm sötétbarna. Testméret: 33-20-6.

Viharsirály (*Larus canus* L.) 10 mm sötétbarna, igen öregeknél ezüstszürke, fiataloknál szürkésbarna.

Vízi guvat (*Rallus aquaticus* L.) 5·5 mm sötétvörös (kármin), fiatalabbak sárgás-barnás, egész fiatalok szürke barnás szeműek.

**Vízi rigó* (*Cinclus cinclus* L.) 4·5-5·5 mm világos természetes umbra (barna).

Zsögöd, 1912. II. 1. h. H: 19 sz: 10 f: 5 L: 3 cs: 1·9 súlya 6·0 dkg. Testmérete: 15·5-10-3.

Vízityúk (*Gallinula chloropus* L.) 6 mm cinóbervörös, vörösbar-na. Testméret: 25-13-3·5. Nagy példányé: 30-15-5.

Víztaposó (*Phalaropus lobatus* L.) 4 mm sötétbarna.

**Vörhenyes lenike* M. (*Linaria rufescens* Vieill.) ld. nyíri zsezsénél.

Vörös ásólúd (*Tadorna casarca* L.) 10 mm világosbarna.

Vörösbegy (*Erithacus rubecula* L.) 4·5 mm fekete-barna, fiataloknál szürkébe hajló.

Vörösfarkú kánya L. (*Buteo menetriesi* Bogd.) Kaukázusi ölyv (M.) ld. egerész ölyv alatt (Ch.)

Vörösfejű gébics (*Lanius senator* L.) 5.5 mm világosbarna, fiataloknál sárgásszürke.

Vörös gém (*Ardea purpurea* L.) 10-12 mm csaknem narancssárga az öregeken, fiataloké szalma v. kénsárga, h. (öreg) testmérete: 47-28-(6-7). Nyakhossz: 44 cm.

Vöröskánya (*Milvus milvus* L.) h. 12, t. 13 mm ezüstös (sárgába hajló) fehér, a fiataloknál fehéres szürkék.

Vöröslábú cankó (*Totanus totanus* L.) 6 mm sötétbarna.

Vöröslábú lúd M. (*Anser neglectus* Sushkin.) A madár, Madarász szerint a téli lúdnál valamivel nagyobb (ld. vetési lúd Ch.)

Vörösnyakú vöcsök (*Colymbus griseigena* Bodd.) 7.5 mm vörösbarna, fiataloknál barna (Meves).

Vörös-szalagos keresztcsőrű M. (*Loxia rubrifasciata* Bonap.)

Vörösvércse (*Cerchneis tinnunculus* L.) 8 mm gesztenye barna.

**Zöldike* (*Ligurinus chloris* L.) 4 mm sötétbarna.

Zöld küllő (*Picus viridis* L.) 8 mm fehér, fiataloknál szürkésfehér. Érdekes, hogy a pupillája nem szabályos kör, s nem is ép szélű. A széleken a pupilla lilás s ez a szín átszívódásszerűen (de azért köröskörül meglehetősen egyenletesen) megy át az irisz

fehér színébe. A h. és t. testnagysága közt nem észleltem különbséget, a méretszélsőségek: (24-22)-(14-12)-(4-3).

**1. Csak a törvény intenció szerint védett, ilyen néhány van, a melyeknek előfordulását újabban igazolták.*

(A madártömeszet kézikönyve, Vákár, Csíkszereda, 1913, p.81-97)

Szemere László:

A madártömészet kézikönyve

a Rerum Naturalium Fragmenta füzetében

43. (1925)

Bevezető

I. Miért tömjük a madarakat

II. Milyen madár alkalmas a tömészetre?

III. A tömészethez szükséges segédeszközök és anyagok

44. (1925)

IV. A nyúzás és a test elkészítése

V. A bőr cserzése, bemérgezése, a drótok elhelyezése a végtagokban

45. (1925)

VI. Kitömés. Talp. Felállítás.

VII. Egyes fajokat jellemző állások ismertetése

46. (1925)

Függelék

Madarász és Lakatos által használt nevek betűsorba szedve

Körrendelet

Pótlás a műsziklák készítéséhez

Konzerválás formalinnal

Az egyes anyagok beszerzési forrása

52. (1926)

Magyarország madarai betűsorba szedve. A – J

53. (1926)

Magyarország madarai betűsorba szedve. K – Z